

Akademia Pedagogiczna w Krakowie,
Wydział Pedagogiczny, Instytut Nauk o Wychowaniu
Academia Pedagogical of Cracow

IRENEUSZ KOWALEWSKI

Drug and medicine use in students population

**Zażywanie preparatów leczniczych i stopień rozpowszechnienia
narkotyków w środowisku akademickim**

W sposób pośredni o stanie zdrowia, o staraniach dotyczących jego wzmocnienia i krzewienia dowiedzieć się możemy na podstawie zażywania preparatów leczniczych. Częstość, regularność, ilość, rodzaj zażywanych preparatów leczniczych pozwala na pewne wnioski dotyczące oceny kondycji biologicznej człowieka. Aktualnie - w sposób znaczny - zależy to od naszego samodzielnego wyboru, często ograniczanego tylko przez nasze możliwości finansowe, ponieważ na rynku farmaceutycznym znajduje się szereg leków w wolnej sprzedaży. Z punktu widzenia pacjenta jest to sytuacja bardzo wygodna, ale z pozycji wskazań lekarskich często może być nawet niebezpieczna. Każdy lek nawet zażywany w celu utrzymania dobrego stanu zdrowia lub samopoczucia lub wywołania doraźnej poprawy niesie ze sobą możliwość działania ubocznego niekorzystnego dla zdrowia.

Badania sondażowe, określające stan zażywania preparatów leczniczych i stopień rozpowszechnienia narkotyków wśród studentów autor przeprowadził w roku akad. 2003/4 na próbie liczącej 450 osób. Badaniami objęto studentów z I oraz III i IV roku studiów dziennych z następujących uczelni Krakowa: Uniwersytet Jagielloński (Wydział Zdrowia Publicznego), Akademia Pedagogiczna (Instytut Nauk o Wychowaniu, kierunek Pedagogiki Społeczno – Opiekuńczej), Politechnika Krakowska (Wydział Ochrony Środowiska),

Dla lepszego zilustrowania dokonujących się przemian w rejestrowanym stanie rzeczy, podczas interpretacji wyników badań przytoczono dane porównawcze z lat wcześniejszych, na tyle, na ile stały one do dyspozycji z analogicznych badań, prowadzonych w 1997 roku, dotyczących studentów Politechniki Warszawskiej oraz Uniwersytetu Warszawskiego. W analizach wykorzystano wyniki badań zamieszczone w raporcie Anieli Mandrowskiej-Xinxo „Analiza stanu zdrowia studentów wybranych szkół wyższych w Warszawie w 1997 roku” (materiały w maszynopisie znajdujące się w Katedrze Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Wychowania Uniwersytetu Warszawskiego). Wyniki z 1985 roku dotyczą środowisk politechnicznych i uniwersyteckich w skali krajowej.

**Tabela 1. Rodzaje preparatów leczniczych zażywanych przez studentów
(wartości wyrażone w %)**

Rodzaj leku	Ogólnie			
	UJ	AP	PK	Razem
Witaminy	71,3	65,9	56,7	65,3
Środki nasenne	8,2	6,5	4,7	6,7
Środki przeciw bólowe	65,5	67,5	59,8	64,4
Inne	40,2	29,1	30,7	42,5

Tabela 2. Częstotliwość zażywania witamin (wartości wyrażone w %)

Witaminy	Ogólnie			
	UJ	AP	PK	Razem
Codziennie	24,0	18,7	12,6	19,0
Kilka razy w miesiącu	21,6	23,6	26,8	23,8
W czasie choroby	28,1	24,4	18,1	24,0
Nigdy	26,3	33,3	42,5	33,0

Tabela 3. Częstotliwość zażywania środków uspokajających (wartości wyrażone w %)

Środki uspokajające	Ogólnie			
	UJ	AP	PK	Razem
Kilka razy na tydzień	6,4	2,4	0,8	3,6
Kilka razy w miesiącu	31,6	8,9	3,9	16,6
Kilka razy w roku	6,4	9,8	14,2	9,7
Nigdy	17,0	26,0	29,1	23,3
Brak odpowiedzi	38,6	52,8	52,0	46,8

Tabela 4. Częstotliwość zażywania środków nasennych (wartości wyrażone w %)

Środki nasenne	Ogólnie			
	UJ	AP	PK	Razem
Codziennie	2,3	0,8	0,8	1,4
Kilka razy w miesiącu	4,1	2,4	1,6	2,9
Kilka razy w roku	7,6	4,1	2,4	5,0
Nigdy	86,0	92,7	95,3	90,7

Witaminy syntetyczne

Według danych z 1985 roku i 1997 roku odsetek studentów zażywających witaminy nie uległ zmianom i jest podobny wynosząc dla środowiska politechnicznego około 64% a dla uniwersyteckiego około 69%. Aktualnie nieznacznie zwiększyła się ilość studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego zażywających witaminy (o 2,3%), ale zmniejszył się odsetek studentów z Politechniki prawie o 3%. Regularnie, codziennie stosuje witaminy niezmiennie około 20% respondentów.

Środki uspokajające

Według badań poprzednich zażywało środki uspokajające od 13-21% ankietowanych. Obecnie zauważa się bardzo poważną zmianę w regularności ich przyjmowania w środowisku uniwersyteckim. Według badań z 1985 roku i 1997 roku codziennie zażywało leki uspokajające około 1% studentów. Aktualnie obserwuje się 6-krotny wzrost odsetka respondentów z Uniwersytetu Jagiellońskiego i prawie 2,5-krotny z Akademii Pedagogicznej aplikujących sobie środki uspokajające codziennie. Studenci Politechniki Krakowskiej zażywają ten typ leków codziennie tylko w odsetku 0,8%.

Środki nasenne

W sposób niepokojący zwiększyło się zażywanie leków nasennych. W 1985 roku w środowisku uniwersyteckim środki nasenne zażywało 3,5% studentów a 2% w środowisku politechnicznym. Nikt nie zażywał ich codziennie. Także jeszcze w 1997 roku żaden z ankietowanych nie zgłaszał konieczności regularnego zażywania tych leków, natomiast aktualnie w Uniwersytecie Jagiellońskim aż 2,3% studentów zażywa codziennie środki nasenne. Obecnie rozpowszechnienie zażywania środków nasennych w środowisku studenckim jest duże i obserwuje się podwojenie odsetka respondentów zażywających je.

Środki przeciwbólowe

Obserwuje się wysokie odsetki studentów zażywających regularnie środki przeciwbólowe. Stan taki występuje od wielu lat, obecnie ma tendencję wzrostową. Bardzo niebezpieczne jest również łączenie leków przeciwbólowych z lekami nasennymi i uspokajającymi, które może mieć miejsce w przypadku populacji uniwersyteckich, w których spotykamy najczęstsze odsetki używania tych dwóch grup leków. W 1995 roku i 1997 roku zażywało środki przeciwbólowe od 36% do 51% studentów.

Aktualnie w środowisku uniwersyteckim używa tych środków blisko 70% respondentów, a w politechnicznym prawie 60%. Szybkość działania przeciwbólowego współczesnych leków, ich dostępność, działania marketingowe, reklama, łatwość stosowania powodują rozpowszechnienie używania tego typu leków. Niekiedy drobna niedyspozycja, niewielkie dolegliwości bólowe szczególnie głowy powodują reakcję natychmiastowego użycia leku przeciwbólowego. Doprowadza to do ukształtowania nawyku, który jeżeli pojawi się u człowieka młodego będzie w przyszłości trudny do wyeliminowania. Obserwuje się brak działań edukacyjnych z zakresu oświaty zdrowotnej na temat promocji własnego zdrowia i zmiany zachowań, stylu życia na taki, który pozwoli zachować nam stan dobrego samopoczucia. Przestrzeganie zasad higieny życia codziennego, zminimalizowanie przyczyn stresu może przyczynić się do zmniejszenia częstości występowania np. bólów głowy, które są główną przyczyną aplikowania sobie leków przeciwbólowych.

Zażywanie różnych innych preparatów leczniczych

Odsetki studentów zażywających różne inne preparaty lecznicze utrzymuje się od lat na bardzo wysokich poziomach. Aktualnie od 29,1% do 40,2% studentów podaje, że przyjmuje różne specyfiki medyczne (zobacz tabela 1). Może to być efekt dyscypliny studentów, którzy występują w roli pacjentów i ściśle przestrzegają poleceń lekarskich lub w krańcowej postaci wyraz lekomanii. Należy się zastanowić, czy większości specyfików nie należałoby wyeliminować z bardziej lub mniej regularnego przyjmowania przez studentów.

Wnikliwie należy przeanalizować przyczyny stosowania leków przez tak wysokie odsetki studentów. W ramach promocji zdrowia, działań wychowawczych i edukacyjnych należy znaleźć miejsce na realizację tematów poświęconych racjonalnemu używaniu preparatów leczniczych i witamin.

Stopień rozpowszechnienia narkotyków:

Profilaktyka uzależnień jest obecnie przedmiotem często podejmowanych akcji i różnych dyskusji. Spowodowane jest to przede wszystkim tym, że narkomania pomimo różnych działań profilaktycznych i administracyjnych ciągle atakuje. W celu rozpoznania uzależnień narkotycznych konieczna jest dobra diagnoza. W trakcie badań własnych z konieczności ograniczono się do próby rozpoznania rozpowszechnienia narkotyków w środowisku studenckim, traktując je jako jeden z elementów kształtujących stan zdrowia całej populacji akademickiej.

Tabela 5. Opinie na temat stopnia rozpowszechnienia narkotyków w środowisku akademickim (wartości wyrażone w %)

Zażywanie narkotyków	Ogólnie			
	UJ	AP	PK	Razem
Znaczne	10,5	17,1	13,4	13,3
Pojedyncze przypadki regularnego zażywania	10,5	15,4	15,7	13,5
Okazjonalne próby zażywania	44,4	43,9	49,6	45,8
Zjawisko to nie występuje	34,5	23,6	21,3	27,3

Rozpowszechnienie zażywania narkotyków prezentuje się obecnie jako bardzo wysokie, bowiem ok. 13% studentów uważa, że stopień zażywania narkotyków w środowisku studenckim jest znaczny. Najwyżej oceniają go studenci Akademii Pedagogicznej (17,1%). Natomiast obraz zagrożenia narkotykami spostrzegany oczami studentów UJ jest znacznie łagodniejszy, gdyż wskaźniki dotyczące regularnego zażywania narkotyków są wyraźnie niższe od innych uczelni, a ocena nie występowania zjawiska narkomanii jest znacznie wyższa (UJ – 35%; PK – 21%). W uczelniach mniej więcej, co siódmy respondent w 2003 roku ocenia, że występują tylko pojedyncze przypadki regularnego zażywania narkotyków w ich otoczeniu. Natomiast blisko 44,4% studentów z Uniwersytetu Jagiellońskiego, 43,9% z Akademii Pedagogicznej oraz 49,6% z Politechniki Krakowskiej przeświadczonych jest o okazjonalnych próbach ich zażywania. Są to bardzo wysokie, niepokojące wyniki, pozwalające domniemywać o tym, że dostęp do narkotyków w środowisku akademickim jest bardzo prosty i nie stwarzający większych problemów.

Jest to wyraźny znak dla władz uczelni, wszystkich organizacji działających w uczelniach, że istnieje potrzeba opracowywania nowych programów i metod terapii i resocjalizacji, a przede wszystkim interdyscyplinarnego programu psychoprofilaktyki, przeciwdziałającego inwazji narkomanii.

Obecne rozpowszechnienie zażywania środków nasennych w środowisku studenckim jest duże i obserwuje się podwojenie odsetka respondentów zażywających je.

W ramach promocji zdrowia, działań wychowawczych i edukacyjnych należy znaleźć miejsce na realizację tematów poświęconych racjonalnemu używaniu preparatów leczniczych i witamin a przede wszystkim na opracowanie i wdrożenie do realizacji interdyscyplinarnego programu psychoprofilaktyki, przeciwdziałającego inwazji narkomanii.

STRESZCZENIE

W sposób pośredni o stanie zdrowia, o staraniach dotyczących jego wzmocnienia i krzewienia dowiedzieć się możemy na podstawie zażywania preparatów leczniczych. Częstość, regularność, ilość, rodzaj zażywanych preparatów leczniczych pozwala na pewne wnioski dotyczące oceny kondycji biologicznej człowieka.

Badania określające stan zażywania preparatów leczniczych i stopień rozpowszechnienia narkotyków wśród studentów autor przeprowadził w r.ak. 2003/4. Regularnie, codziennie stosuje witaminy niezmiennie około 20% respondentów. Według przeprowadzonych badań codziennie zażywało leki uspokajające około 3,6% studentów, a rozpowszechnienie zażywania środków nasennych jest duże i aż 1,4% badanych zgłasza konieczność regularnego zażywania tych leków. Obserwuje się wysokie odsetki studentów zażywających regularnie środki przeciwbólowe (65%). Aktualnie od 29,1% do 40,2% studentów podaje, że przyjmuje różne specyfiki medyczne. W trakcie badań dokonano próby rozpoznania rozpowszechnienia narkotyków w środowisku studenckim, traktując je jako jeden z elementów kształtujących stan zdrowia całej populacji akademickiej. Rozpowszechnienie zażywania narkotyków ocenić należy jako bardzo wysokie, bowiem ok. 13% studentów uważa, że stopień zażywania narkotyków w środowisku studenckim jest znaczny a blisko 45% przeświadczonych jest o okazjonalnych próbach ich zażywania.

Powyższe wyniki badań to wyraźny znak dla władz uczelni, wszystkich organizacji działających w uczelniach, że istnieje potrzeba opracowywania nowych programów i metod terapii i resocjalizacji, a przede wszystkim interdyscyplinarnego programu psychoprofilaktyki, przeciwdziałającego inwazji narkomanii oraz lekomanii.

SUMMARY

Medicine use is indirectly responsible for health status and shows the efforts of improving it. Frequency, regularity, number and kinds of taking medicine allow to draw conclusions about human condition.

Research concerning medicine and drug use among students was carried out by the author in 2003/4. 20% of the respondents take vitamin pills regularly. According to the research 3.6% of the students take tranquillizers. Sleeping pills use is common - 1.4% of the students need to take them regularly. The percentage of taking pain-killers regularly is high as well (69%). From 29.1% to 40% of students take different kinds of medicine.

The research attempted to recognize drug use among students treating it as a factor influencing health status of the student population.

Drug use is very high at present because 13% of the students find the drug use considerable in the population of academic youth. Almost 45% think that drugs are taken occasionally.

Results above are a sign to the authorities of the university and university organizations that there is an urgent need of creating new programs and therapies in order to prevent drug and medicine abuse.